Alman dili qrammatikası — Saylar (Zahlen)

Alman dilində saylar iki əsas qrupa bölünür: **əsas saylar** (Kardinalzahlen) və **sıra sayları** (Ordinalzahlen / Ordnungszahlen). Bundan əlavə, kəsr saylar, faizlər, onluq kəsrlər, saat və tarix ifadələri də sayların tərkib hissəsi kimi öyrənilir.

---

1. Əsas saylar (Kardinalzahlen)

0-19 arası

Rəqəm	Almanca	Rəqəm	Almanca
0	null	10	zehn
1	eins	11	elf
2	zwei	12	zwölf
3	drei	13	dreizehn
4	vier	14	vierzehn
5	fünf	15	fünfzehn
6	sechs	16	sechzehn
7	sieben	17	siebzehn
8	acht	18	achtzehn
9	neun	19	neunzehn

Onluqlar (20-90) və böyük ədədlər

Rəqəm	Almanca	Qeyd
20	zwanzig	
30	dreißig	**diqqət:** digərləri kimi -zig yox, -ßig ilə yazılır
40	vierzig	
50	fünfzig	
60	sechzig	sechs → sech, "s" hərfi düşür
70	siebzig	sieben → sieb, "en" hissəsi düşür
80	achtzig	
90	neunzig	
100	(ein)hundert	
200	zweihundert	
1000	(ein)tausend	
1 000 000	eine Million	

"und" qaydası — 21-99 arası saylar

Alman dilində 21-dən sonrakı ədədlər **əks sıra** ilə düzəlir: əvvəl **təklik (vahid)**, sonra **"und (və)"**, sonra **onluq**.

- 21 → **einundzwanzig** (bir-və-iyirmi)
- 25 → **fünfundzwanzig**
- 34 → **vierunddreißig**
- 36 → **sechsunddreißig**
- 48 → **achtundvierzig**
- 59 → **neunundfünfzig**
- 67 → **siebenundsechzig**
- 82 → **zweiundachtzig**
- 99 → **neunundneunzig**

Yüzlüklər

- 100 → hundert
- 101 → hunderteins
- 115 → hundertfünfzehn
- 125 → hundertfünfundzwanzig
- 256 → zweihundertsechsundfünfzig
- 999 → neunhundertneunundneunzig

Minliklər

- 1000 → tausend
- 1500 → eintausendfünfhundert
- 2024 → zweitausendvierundzwanzig
- 2025 → zweitausendfünfundzwanzig
- 3567 → dreitausendfünfhundertsiebenundsechzig

> **Qeyd:** Almanca çoxrəqəmli ədədlər (yüzlük, minlik və s.) bir söz kimi, boşluqsuz yazılır.

"eins" və "ein" fərqi

"Eins" rəqəm tək işlədildikdə (məsələn sayarkən: eins, zwei, drei...) və mürəkkəb ədədlərin son komponenti kimi (*einundzwanzig*) həmin formada qalır. Lakin isimdən əvvəl gələndə cinsə görə artikl kimi dəyişir:

- **ein** Mann (bir kişi)
- **eine** Frau (bir qadın)
- **ein** Kind (bir uşaq)

---

2. Sıra sayları (Ordinalzahlen / Ordnungszahlen)

Sıra sayları isimdən əvvəl işlənir və **sifət kimi hallanır.**

Qaydа:

- 1-19 arası: sonuna **-te** əlavə olunur (bəzi istisnalarla)
- 20-dən yuxarı: sonuna **-ste** əlavə olunur

Rəqəm	Almanca	Qeyd
1.	**erste**	istisna
2.	**zweite**	
3.	**dritte**	istisna
4.	**vierte**	
5.	**fünfte**	
6.	**sechste**	
7.	**siebte**	istisna - "en" düşür
8.	**achte**	istisna - əlavə "t" yox
9.	**neunte**	
10.	**zehnte**	
20.	**zwanzigste**	
21.	**einundzwanzigste**	
30.	**dreißigste**	
100.	**hundertste**	

Nümunələr:

- der erste Tag (birinci gün)
- Heute ist der **erste** Mai. (Bu gün mayın birisidir.)
- Das ist mein **zweites** Auto. (Bu mənim ikinci maşınımdır.)
- am zweiten Mai (may ayının ikisi)

---

3. Tarixlərin oxunuşu

Tarixlər sıra sayları ilə, adətən artiklə birlikdə ifadə olunur:

- 12.05.2026 → **der zwölfte Mai zweitausendsechsundzwanzig**
- 03.10. → **der dritte Oktober**
- 11.08. → **der elfte August**

---

4. Saat

Saat	Almanca
08:00	Es ist acht Uhr.
08:15	Viertel nach acht.
08:30	Halb neun.
08:45	Viertel vor neun.
14:20	Es ist zwanzig nach zwei.
14:30	Es ist halb drei.

> **Diqqət:** *"Halb drei"* saat 2:30 mənasını verir.

---

5. Kəsrlər (Bruchzahlen)

Kəsr sayları sıra sayına -l şəkilçisi əlavə edilməklə düzəlir:

- ½ → **ein Halb** *(istisna: bax aşağıda)*
- ⅓ → **ein Drittel**
- ¼ → **ein Viertel**

İstisna: ½ üçün adətən **halb** (yarım) sözü işlədilir, isim forması isə **die Hälfte** (yarısı) olur.

---

6. Faiz

- 5% → fünf Prozent
- 25% → fünfundzwanzig Prozent
- 100% → hundert Prozent

---

7. Onluq kəsrlər

Alman dilində onluq kəsrlərdəki vergül **Komma** kimi oxunur (Azərbaycan/ingilis dilindəki nöqtənin əvəzinə).

- 3,5 → **drei Komma fünf**
- 12,75 → **zwölf Komma sieben fünf**

---

8. Riyazi əməliyyatlar

Əməl	Almanca
+	plus
−	minus
×	mal
÷	geteilt durch
=	ist gleich

Nümunələr:

- Zwei plus drei ist gleich fünf. (İki plus üç bərabərdir beş.)
- Acht geteilt durch zwei ist gleich vier. (Səkkiz bölünür ikiyə, bərabərdir dörd.)

---

9. Digər praktik istifadə sahələri

- **Telefon nömrələri:** rəqəmlər tək-tək deyilir — məsələn, *null-eins-fünf...*
- **Yaş:** *Ich bin zwanzig Jahre alt.* (Mən iyirmi yaşındayam.)

Yadda saxlanmalı əsas qaydalar

- 21-99 arasında **təklik + und + onluq** qaydası ilə düzəlir: (əks sıra ilə).
- *30 (dreißig)* digər onluqlardan fərqli olaraq **-ßig** ilə, -zig ilə deyil, yazılır.
- *60 (sechzig)* və *70 (siebzig)* düzələndə əsas ədədin sonundan müvafiq olaraq "s" və "en" düşür.
- 1 rəqəmi tək işlənəndə **eins**, isimdən əvvəl və mürəkkəb ədədlərdə isə cinsə görə **ein**/**eine** olur.
- 1-19-cu sıra saylarında əsasən **-te**, 20 və yuxarıda isə **-ste** sonluğu artırılır; *erste, dritte, siebte, achte* isə istisnadır.
- Tarixlər və sıra sayları çox vaxt artiklə birlikdə işlənir (məsələn, **der erste Mai**).
- Onluq kəsrlərdə vergül **Komma**, riyazi əməliyyatlarda isə xüsusi sözlər (*plus, minus, mal, geteilt durch, ist gleich*) istifadə olunur.
-